

Trouw 4/5/2015

Luid orerende Hitler schokt nog altijd

recensies

KLASSIEK

Nederlands Philharmonisch Orkest: Anne Frank Cantate

★★★★★

Een luid orerende Hitler vanavond in het Concertgebouw. Het zal op deze 4 mei behoorlijk hard aankomen. Nog choquerender: het zakelijke verslag van een SS'er over de procedure van de vergassing in Auschwitz. En dat dan gecombineerd met teksten uit het bijbelboek Esther over de vernietiging van de Joden en met dichtregels van Rainer Maria Rilke, Paul Celan en William Blake.

Deze duistere, maar zeer effectieve cocktail van teksten werd door componist Hans Kox zelf bij elkaar gezocht als basis voor zijn monumentale 'Anne Frank Cantate', die in 1985, ter herdenking van 40 jaar bevrijding, voor het eerst werd uitgevoerd.

Vanavond om kwart over negen, na de officiële dodenherdenking en inmiddels 70 jaar na de bevrijding, klinkt het stuk opnieuw, voorafgegaan door het Largo uit Sjostakovitsj' Vijfde symfonie.

Omdat Kox voor zijn cantate geen teksten uit het dagboek van Anne Frank mocht gebruiken, moest hij op zoek naar iets anders. Met veel zorg en inzicht kwam hij tot een selectie van teksten die bij de eerste uitvoering al als uiterst schokkend werd ervaren.

Kox kreeg er veel kritiek op, maar repliceerde dat schokken juist de bedoeling was geweest. Wat onder Hitler gebeurd was, ging volgens hem nou eenmaal elk voorstellingsvermogen te boven.

In zijn cantate introduceert hij Hitler door de bas als een soort Bach-evangelist te laten zingen: 'Da sprach Hitler zum Grossdeutschen Reichstag'. Na de dubbele punt komt dan Hitler zelf aan het woord middels zijn rede uit 1939 over de uitroeiing van het Joodse ras. Het Nederlands Philharmonisch Orkest en het Nederlands Concertkoor voerden het beklemmende en inkervende stuk zaterdagavond al uit. Choquerend en ongemakkelijk was het nog steeds. Al helemaal door het krachtige en perfect prallende geluid van de fantastische bariton Bastiaan Everink, die Hitlers teksten nog dreunender liet aankomen. Naast hem stonden de wonderschone alt Helena Rasker en de prachtige sopraan Martina Prins, voor wie Kox adembenemend mooie muziek schreef. Het klopte onder de bezielende leiding van Antony Hermus allemaal geweldig met grootse inbreng van het vlammeende NedPhO en het prima Nederlands Concertkoor.

De laatste tekst in de cantate is van Augustinus: 'Mala sunt tempora, sed nos sumus tempora' (Slecht zijn de tijden, maar wij zijn de tijden). En ondanks het daar harmonieus wegstervende E-groot akkoord zijn die regels typerend voor het pessimistische wereldbeeld van Hans Kox. Over twee weken wordt hij 85. Mooi dat zijn stuk zo goed werd uitgevoerd en dat hijzelf in het applaus kon delen.

PETER VAN DER LINT

Vanavond in Concertgebouw Amsterdam. Registratie van het concert van 2 mei vanavond op Radio 4.